Załącznik Nr 1
do uchwały Nr **XXII/95/2012**
Rady Powiatu w Jaworze
Z dnia **26 kwietnia 2012** r.

PROGRAM ROZWOJU

PIECZY ZASTĘPCZEJ

W

POWIECIE JAWORSKIM

NA LATA 2012 - 2014

Opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Jaworze
Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej
w Powiecie Jaworskim

JAWOR 2012

SPIS TREŚCI

I. Wstęp.

II. Charakterystyka i analiza rodzinnych i instytucjonalnych form opieki nad dziećmi w Powiecie Jaworskim.

III. Opis programu.

IV. Limit rodzin zastępczych zawodowych.

V. Harmonogram realizacji zadań.

VI. Zakończenie.

I. WSTĘP.

W związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej na samorządy zostały nałożone nowe zadania z zakresu wsparcia i pomocy udzielanej rodzinom będącym w kryzysie, które dotąd nie występowały w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną. Zmieniły się także zasady zapewnienia opieki dzieciom, które nie mogą wychowywać się w rodzinach naturalnych. Dotyczy to zarówno samorządu gminnego, do którego należy udzielanie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności, jak i powiatu, który realizuje zadania z zakresu pieczy zastępczej. Zadania powiatu określone zostały w ustawie jako zadania własne (art. 180) i zadania zlecone (art. 181). Wśród tych zadań ustawodawca na pierwszym miejscu wymienił opracowanie i realizację 3-letnich powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Ustalenie limitu rodzin pozwoli na zabezpieczenie wystarczającej ilości środków finansowych na wynagrodzenia dla rodzin zawodowych – istniejących i planowanych.

Realizacja zadań powiatu w zakresie pieczy zastępczej należy do organizatora pieczy zastępczej oraz powiatowego centrum pomocy rodzinie. Organizatorem może być wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu lub inny podmiot, któremu zostanie zlecona realizacja tego zadania. W Powiecie Jaworskim na organizatora pieczy zastępczej zostało wyznaczone Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze. W strukturach Centrum utworzony został zespół ds. pieczy zastępczej, który bezpośrednio będzie wykonywał zadania z zakresu pieczy zastępczej oraz realizował program rozwoju pieczy zastępczej. W skład zespołu wchodzą specjaliści, których kwalifikacje pozwalają na realizację zadań z zakresu pracy z rodziną i dzieckiem: pedagog, psycholog, terapeuta, koordynatorzy rodzin oraz kierownik, który będzie koordynował pracę całego zespołu. Nowością jest stanowisko koordynatora rodzin zastępczych, który będzie pracować z rodziną w środowisku. Wśród jego obowiązków należy wymienić: udzielanie pomocy i wsparcia rodzinie zastępczej, współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, w tym z asystentami rodzin, a także szkołami, sądem, policją, itp. Zgodnie z ustawą na jednego koordynatora przypada piętnaście rodzin. W 2012 r. planowane jest zatrudnienie dwóch, trzech koordynatorów, przede wszystkim dla rodzin z krótkim stażem do trzech lat oraz dla rodzin zawodowych. Liczba koordynatorów będzie stopniowo zwiększana, w miarę potrzeb oraz posiadanych środków finansowych.

Głównym celem działań określonych w niniejszym Programie jest zapewnienie każdemu dziecku, całkowicie lub częściowo pozbawionemu opieki rodziców, odpowiedniego środowiska wychowawczego organizowanego w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. Program zakłada rozwój pieczy zastępczej poprzez doskonalenie i rozwijanie umiejętności zawodowych osób, które na co dzień zajmują się zawodowo pomocą rodzinie. Chodzi tu zarówno o pracowników PCPR, jak i o pracowników ośrodków pomocy społecznej, w tym asystentów rodzin, kuratorów rodzinnych, pracowników placówek opiekuńczo–wychowawczych, placówek oświatowych, policji, organizacji pozarządowych, itp. W tym celu planowane jest organizowanie szkoleń, warsztatów, różnego rodzaju spotkań roboczych. Działania tego typu przyczynią się do wzrostu poziomu umiejętności osób, które

na co dzień pracują z rodziną. Ich rezultatem będzie ponadto zacieśnienie współpracy wymienionych instytucji.

Przyjęcie Programu pozwoli na sprawniejsze wykonywanie zadań zawartych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz umożliwi ubieganie się o środki finansowe w ramach różnego rodzaju konkursów czy projektów. Pozyskane w ten sposób środki pozwolą na realizację zadań zawartych w ustawie, nie tylko tych obligatoryjnych, ale także takich jak np. umożliwienie dzieciom objętych opieką zastępczą wakacyjnego wypoczynku, rozwijania zainteresowań, itp., które są zadaniami fakultatywnymi. Wpłynie to na wzrost jakości opieki i wychowania dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, jak również zminimalizuje skutki oderwania od środowiska rodzinnego. Program zakłada skrócenie pobytu dzieci w pieczy zastępczej, głównie poprzez pracę z rodziną biologiczną dziecka. Wpłynie to korzystnie na rozwój dziecka, a także na funkcjonowanie rodziny w środowisku. Nie bez znaczenia jest fakt, iż krótszy pobyt dziecka w pieczy zastępczej wymaga mniejszych nakładów finansowych na utrzymanie dziecka w rodzinie zastępczej czy placówce opiekuńczo – wychowawczej.

II. CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA RODZINNYCH I INSTYTUCJONALNYCH FORM OPIEKI NAD DZIEĆMI W POWIECIE JAWORSKIM.

Do końca 2011 r. obowiązek powiatu w zakresie zapewnienia opieki dziecku, pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, wynikał z zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie art. 74 ust. 1 w/w ustawy rodziny zastępcze dzieliły się na:

1) spokrewnione z dzieckiem,
2) niespokrewnione z dzieckiem,
3) zawodowe niespokrewnione z dzieckiem, w tym:
    - wielodzietne,
    - specjalistyczne,
    - o charakterze pogotowia rodzinnego.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie 1 stycznia 2012 r. wprowadziła nowy podział form opieki nad dzieckiem. Zgodnie z art. 34 ustawy system pieczy zastępczej dzieli się na rodzinny i instytucjonalny. Rodzinne formy opieki to:

1) rodziny spokrewnione, które mogą stanowić wstępni - dziadkowie bądź rodzeństwo dziecka,
2) rodziny niezawodowe, osoby z dalszej rodziny nie będące wstępnymi lub rodzeństwem, np. ciotka, kuzyn albo osoby obce dla dziecka,
3) rodziny zawodowe, w tym pogotowie rodzinne i rodziny zawodowe specjalistyczne,
4) rodzinne domy dziecka,

5) rodziny pomocowe, które opiekują się dzieckiem w przypadku czasowej niemożności sprawowania opieki nad dzieckiem przez inną rodzinę zastępczą, np. z powodu choroby, pobytu w szpitalu, itp.

Formami instytucjonalnej opieki nad dzieckiem są:

1) placówki opiekuńczo–wychowawcze, które prowadzi powiat lub inny podmiot na zlecenie powiatu,
2) regionalne placówki opiekuńczo wychowawcze,
3) interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Dwie ostatnie formy prowadzone są przez samorząd województwa lub przez inne podmioty – na jego zlecenie.

Do końca 2011 r. w Powiecie Jaworskim funkcjonowały rodziny zastępcze spokrewnione oraz niespokrewnione, w tym zawodowe wielodzietne rodziny zastępcze oraz o charakterze pogotowia rodzinnego. Przeważały rodziny zastępcze spokrewnione - najczęściej dziadkowie, rzadziej rodzeństwo lub dalsza rodzina dziecka, w których umieszczano największą liczbę dzieci. W omawianym okresie 3 rodziny pełniły funkcję rodzin zastępczych zawodowych wielodzietnych, z tego jedna rodzina w 2009 r. zrezygnowała z pełnienia tej funkcji. Od lipca do grudnia 2011 r. na terenie powiatu funkcjonowała jedna rodzina zastępcza o charakterze pogotowia rodzinnego.

Od początku 2012 r. podział rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie przedstawia się następująco:

1) rodziny zastępcze spokrewnione,
2) rodziny zastępcze niezawodowe,
3) rodziny zastępcze zawodowe.

Dzieci, które nie mogą wychowywać się z rodzicami, znajdują opiekę także w formach instytucjonalnych. Na terenie Powiatu Jaworskiego funkcjonują dwie placówki opiekuńczo – wychowawcze, tj.:

1) Dom Małych Dzieci w Jaworze, jest to placówka przeznaczona dla 30 wychowanków, w której umieszczane są dzieci w wieku od 0 do 6 lat.
2) Dom Dziecka w Kaczorowie, który jest placówką dla 46 wychowanków w wieku od 6 do 18 lat.

Ponadto od 2010 r. Fundacja Ziemi Świdnickiej na Rzecz Wspierania Profesjonalnej Pomocy „SKSK" w Świdnicy na zlecenie Powiatu Jaworskiego prowadzi placówkę opiekuńczo – wychowawczą typu socjalizacyjnego w Żarowie dla 14 dzieci. Placówka funkcjonuje od 4.01.2010 r. pn. Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Chata „SKSK".

Przedstawione formy opieki pozwalały na bieżąco realizować postanowienia sądowe w zakresie zapewnienia opieki dzieciom poza rodzinami naturalnymi.

Poniżej tabele z danymi z lat 2007 – 2011 oraz za okres od dnia 01.01.2012 r. do dnia 19.03.2012, które dotyczą form opieki nad dziećmi oraz przedstawiają liczbę dzieci umieszczanych w poszczególnych typach rodzin i placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Typy rodzin zastępczych w Powiecie Jaworskim (do 31 grudnia 2011 r.)					
L.p.	rok	spokrewnione	niespokrewnione	niespokrewnione zawodowe	
				wielodzietne	o charakterze pogotowia rodzinnego
1.	2007	95	8	-	-
2.	2008	92	11	3	-
3.	2009	92	7	3	-
4.	2010	95	7	2	-
5.	2011	97	4	2	1

Tabela nr 1 - typy rodzin zastępczych w Powiecie Jaworskim w latach 2007 – 2011.

Typy rodzin zastępczych w Powiecie Jaworskim w 2012 r. (stan na dzień 19 marca 2012 r.)						
spokrewnione	niezawodowe	zawodowe	W tym specjalistyczne	W tym pogotowia rodzinne	pomocowe	Rodzinny dom dziecka
81	19 w tym 3 rodziny bez pokrewieństwa z dziećmi	2	-	-	-	-

Tabela nr 2 - typy rodzin zastępczych w Powiecie Jaworskim w latach 2007 – 2011.

Liczba dzieci umieszczonych po raz pierwszy w rodzinie zastępczej					
L.p.	Rok	spokrewnionej	niespokrewnionej	zawodowej	
				wielodzietnej	o charakterze pogotowia rodzinnego
1.	2007	23	3	-	-
2.	2008	27	2	6	-
3.	2009	16	3	-	-
4.	2010	26	4	-	-
5.	2011	24	1	-	6

Tabela nr 3 - liczba dzieci umieszczonych po raz pierwszy w rodzinie zastępczej w poszczególnych typach rodzin zastępczych w latach 2007 – 2011.

Liczba dzieci umieszczonych po raz pierwszy w rodzinie zastępczej w 2012 r. stan na dzień 19 marca 2012 r.						
spokrewnione	niezawodowe	zawodowe	w tym specjalistyczne	w tym pogotowia rodzinne	pomocowe	rodzinny dom dziecka
5	2	-	-	-	-	-

Tabela nr 4 - liczba dzieci umieszczonych po raz pierwszy w rodzinie zastępczej w poszczególnych typach rodzin zastępczych w 2012 r.

TYP RODZINY - spokrewnione						
L.p.		2011	2010	2009	2008	2007
1.	**Ilość rodzin**	**98**	**95**	**92**	**92**	**95**
2.	**Ilość dzieci w rodzinach**	**131**	**125**	**118**	**121**	**120**
	- w tym niepełnosprawne	5	5	4	4	8
	- w tym umieszczone na podst. ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich	0	0	0	0	0
3.	**Dzieci, które po raz pierwszy zostały umieszczone w rodzinie zastępczej**	**24**	**26**	**16**	**27**	**23**
4.	**Dzieci do 18 lat, które opuściły rodziny zastępcze**	**10**	**8**	**8**	**13**	**11**
	- w tym powróciły do rodziców	8	1	4	9	7
	- w tym umieszczone w innej rodzinie zastępczej	1	4	2	2	2
	- w tym przekazane do adopcji	0	0	0	0	2
	- w tym umieszczone w placówce opiekuńczo - wychowawczej	1	3	2	2	0
	- w tym umieszczone w domu pomocy społecznej	0	0	0	0	0
	- inny powód	0	0	0	0	0
5.	**Dzieci, które ukończyły 18 lat**	**14**	**13**	**16**	**11**	**23**
	- w tym, rozpoczęły proces usamodzielnienia	3	3	11	6	14
	- w tym pozostały w rodzinie zastępczej	10	10	5	5	9

Tabela nr 5 – sytuacja dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych w latach 2007 – 2011.

TYP RODZINY – niespokrewnione						
L.p.		**2011**	**2010**	**2009**	**2008**	**2007**
1.	**Ilość rodzin**	**4**	**7**	**7**	**11**	**8**
2.	**Ilość dzieci w rodzinach**	**7**	**9**	**8**	**32**	**29**
	- w tym niepełnosprawne	0	0	0	0	0
	- w tym umieszczone na podst. ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich	0	0	0	0	0
3.	**Dzieci, które po raz pierwszy zostały umieszczone w rodzinie zastępczej**	**1**	**4**	**3**	**2**	**3**
4.	**Dzieci do 18 lat, które opuściły rodziny zastępcze**	**2**	**2**	**1**	**9**	**9**
	- w tym powróciły do rodziców	0	1	0	1	1
	- w tym umieszczone w innej rodzinie zastępczej	0	0	1	5	1
	- w tym przekazane do adopcji	0	1	0	2	5
	- w tym umieszczone w placówce opiekuńczo - wychowawczej	0	0	0	1	2
	- w tym umieszczone w domu pomocy społecznej	0	0	0	0	0
	- inny powód	2	0	0	0	0
5.	**Dzieci, które ukończyły 18 lat**	**0**	**0**	**3**	**2**	**4**
	- w tym rozpoczęły proces usamodzielnienia	0	0	2	2	4
	- w tym pozostały w rodzinie zastępczej	0	0	1	0	0

Tabela nr 6 – sytuacja dzieci w rodzinach zastępczych niespokrewnionych w latach 2007 – 2011.

TYP RODZINY – niespokrewnione zawodowe wielodzietne						
L.p.		2011	2010	2009	2008	2007
1.	**Ilość rodzin**	2	2	3	3	0
2.	**Ilość dzieci w rodzinach**	10	10	18	14	0
	- w tym niepełnosprawne	3	1	1	0	0
	- w tym umieszczone na podst. ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich	0	0	0	0	0
3.	**Dzieci, które po raz pierwszy zostały umieszczone w rodzinie zastępczej**	0	0	0	**6**	0
4.	**Dzieci, które opuściły rodziny zastępcze**	1	0	8	**0**	0
	- w tym powróciły do rodziców	0	0	0	0	0
	- w tym umieszczone w innej rodzinie zastępczej	0	0	0	0	0
	- w tym przekazane do adopcji	0	0	0	0	0
	- w tym umieszczone w placówce opiekuńczo - wychowawczej	0	0	0	0	0
	- w tym umieszczone w domu pomocy społecznej	0	0	0	0	0
	- inny powód	1	0	8	0	0
5.	**Dzieci, które ukończyły 18 lat**	1	0	0	0	0
	- w tym rozpoczęły proces usamodzielnienia	0	0	0	0	0
	- w tym pozostały w rodzinie zastępczej	0	0	0	0	0

Tabela nr 7 – sytuacja dzieci w rodzinach zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych wielodzietnych w latach 2007 – 2011.

TYP RODZINY – niespokrewnione o charakterze pogotowia rodzinnego						
L.p.		2011	2010	2009	2008	2007
1.	**Ilość rodzin**	1	0	0	0	0
2.	**Ilość dzieci w rodzinach**	6	0	0	0	0
3.	- w tym niepełnosprawne	0	0	0	0	0
4.	- w tym umieszczone na podst. ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich	0	0	0	0	0
5.	**Dzieci, które po raz pierwszy zostały umieszczone w rodzinie zastępczej**	**6**	**0**	**0**	**0**	**0**
6.	**Dzieci, które opuściły rodziny zastępcze**	**6**	**0**	**0**	**0**	**0**
7.	- w tym powróciły do rodziców	2	0	0	0	0
8.	- w tym umieszczone w innej rodzinie zastępczej	0	0	0	0	0
9.	- w tym przekazane do adopcji	0	0	0	0	0
10.	- w tym umieszczone w placówce opiekuńczo - wychowawczej	4	0	0	0	0
11.	- w tym umieszczone w domu pomocy społecznej	0	0	0	0	0
12.	- inny powód	0	0	0	0	0
13.	Dzieci, które ukończyły 18 lat	0	0	0	0	0
14.	- w tym rozpoczęły proces usamodzielnienia	0	0	0	0	0
15.	- w tym pozostały w rodzinie zastępczej	0	0	0	0	0

Tabela nr 8 – sytuacja dzieci w rodzinach zastępczych niespokrewnionych o charakterze pogotowia rodzinnego w latach 2007 – 2011.

Placówki opiekuńczo - wychowawcze						
L.p.		2011	2010	2009	2008	2007
Dom Dziecka w Kaczorowie						
1.	Liczba dzieci umieszczonych w placówce	48	42	50	50	36
2.	Liczba dzieci, które powróciły do rodziców	3	-	4	-	7
3.	Liczba dzieci umieszczonych w innych placówkach	2	4	1	-	1
4.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej	4	1	-	3	-
5.	Liczba dzieci adoptowanych	-	-	-	-	1
Dom Małych Dzieci w Jaworze						
1.	Liczba dzieci umieszczonych w placówce	12	17	15	23	5
2.	Liczba dzieci, które powróciły do rodziców	4	3	2	5	0
3.	Liczba dzieci umieszczonych w innych placówkach	0	2	2	0	0
4.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej	0	1	1	7	0
5.	Liczba dzieci adoptowanych	2	5	5	8	1
Całodobowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Żarowie						
1.	Liczba dzieci umieszczonych w placówce	12	15	0	0	0
2.	Liczba dzieci, które powróciły do rodziców	0	0	0	0	0
3.	Liczba dzieci umieszczonych w innych placówkach	0	1	0	0	0
4.	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej	0	2	0	0	0
5.	Liczba dzieci adoptowanych	0	0	0	0	0

Tabela nr 9 – sytuacja dzieci pochodzących z Powiatu Jaworskiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Z analizy tabel wynika, że:

1) na przestrzeni ostatnich pięciu lat liczba dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki ze strony rodziców biologicznych pozostaje na wysokim poziomie, a konieczność zapewnienia opieki dzieciom pozbawionych należytej opieki ze strony rodziców naturalnych pozostaje jednym z najważniejszych zadań Powiatu Jaworskiego;
2) zapewnienie opieki realizowane jest zarówno w rodzinach zastępczych, jak i poprzez prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych;
3) największą liczbę rodzin zastępczych stanowiły rodziny zastępcze spokrewnione i to w tego typu rodzinach umieszczano najwięcej dzieci;
4) zdecydowanie dużo mniejszą liczbę stanowiły rodziny zastępcze niespokrewnione, w tym zawodowe;
5) liczba rodzin zastępczych niespokrewnionych z roku na rok jest coraz mniejsza; pomimo wielu działań podejmowanych na przestrzeni ostatnich lat, nie ma osób chętnych do pełnienia funkcji niespokrewnionej rodziny zastępczej. Brak kandydatów do pełnienia funkcji rodziny niespokrewnionej zastępczej powoduje konieczność umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
6) liczba dzieci przebywających w placówkach pozostaje na wysokim poziomie;
7) bardzo mała liczba dzieci umieszczanych w zastępczych formach opieki powraca do rodzin naturalnych;
8) niewielka liczba dzieci, które nie mogą powrócić do rodzin naturalnych trafia do rodzin adopcyjnych; dotyczy to zarówno rodzin zastępczych, jak i placówek opiekuńczo – wychowawczych;
9) fakt, że niewielka liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej powraca pod opiekę rodziców naturalnych lub trafia do adopcji powoduje konieczność zapewnienia pomocy i wsparcia dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą w procesie ich usamodzielnienia.

Z powyższego wynika, że:

1) należy rozwijać system rodzinnej pieczy zastępczej poprzez podejmowanie działań, których rezultatem powinno być pozyskiwanie kandydatów chętnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
2) z uwagi na ograniczoną liczbę chętnych do prowadzenia rodzinnych form opieki nad dzieckiem należy rozwijać instytucjonalne formy opieki, przy czym powinny być one dostosowane do nowych przepisów oraz potrzeb powiatu;
3) konieczne jest rozwijanie różnorakich form pomocy dla rodziców dzieci przebywających w pieczy zastępczej w celu umożliwienia im odzyskania władzy nad dziećmi;
4) w przypadku, gdy powrót dzieci do rodzin naturalnych jest niemożliwy, należy podejmować kroki zmierzające do przysposobienia dzieci przez rodziny adopcyjne;
5) konieczne jest zapewnienie środków na wsparcie i pomoc w procesie usamodzielnienia pełnoletnim wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo – wychowawcze.

III. OPIS PROGRAMU.

1. Cele Programu:

Cel główny:
Budowa i rozwój systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Jaworskiego.

Cele szczegółowe:

Cel 1: Rozwój i doskonalenie systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem przebywającym poza naturalnym środowiskiem rodzinnym.

Dzieciom, które nie mogą wychować się w rodzinie biologicznej należy zapewnić opiekę zastępczą w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. Najkorzystniej jest, gdy jest to forma rodzinnej opieki zastępczej, czyli rodzina zastępcza bądź rodzinny dom dziecka. Rodzinne formy opieki nad dzieckiem są najbardziej zbliżone do rodzinnego środowiska, w jakim powinno wychowywać się dziecko. W rodzinie dziecko realizuje swoje podstawowe potrzeby, nie tylko fizjologiczne, ale także potrzebę bezpieczeństwa i przynależności, uczy się prawidłowych postaw społecznych, pełnienia ról, wzajemnych relacji w rodzinie. Aby tak było, należy zapewnić rodzinom zastępczym odpowiednią pomoc, nie tylko finansową, ale także w postaci wsparcia psychologicznego i terapeutycznego. Tego rodzaju pomoc pozwala na doskonalenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, uczy właściwego podejścia opiekunów do dzieci z problemami emocjonalnymi, wskazuje możliwości wyjścia z sytuacji problemowych. Wsparcie psychologiczne jest ważne także dla samych rodziców zastępczych, gdyż pozwala przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu. Nie bez znaczenia jest także pomoc prawna dla rodzin zastępczych, zwłaszcza w kwestii dochodów dziecka, np. renty rodzinnej czy alimentów. Wszelkiego rodzaju szkolenia zarówno dla istniejących rodzin zastępczych, jak i kandydatów dla opiekunów zastępczych pozwolą na wzrost poziomu wiedzy i kwalifikacji w zakresie pieczy zastępczej. Nowa ustawa zakłada stopniowe zmniejszanie liczby dzieci umieszczanych w pieczy instytucjonalnej, zwłaszcza tych najmłodszych. Niezbędne zatem jest tworzenie nowych rodzin zastępczych, przede wszystkim niezawodowych i zawodowych, które w ustawie o pomocy społecznej określane były jako niespokrewnione. Należy podejmować działania, które przyczynią się do wzrostu liczby osób chętnych do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych. Należy się jednak liczyć z tym, że pomimo działań ukierunkowanych na tworzenie nowych rodzin zastępczych, nie zawsze można będzie znaleźć odpowiednią rodzinę zastępczą dla dzieci pozbawionych należytej opieki w rodzinach naturalnych. Dlatego zadaniem powiatu jest także prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych. Placówki mogą być prowadzone przez powiat, ale także przez organizacje pozarządowe, którym powiat zleci realizację takiego zadania. Ważne jest, aby placówki spełniały określone przepisami standardy – przez co rozumie się odpowiednio przygotowaną kadrę zawodową oraz właściwe wyposażenie.

Cel 2: Umożliwienie dzieciom powrotu do rodziny naturalnej – praca z rodzicami dzieci umieszczonymi w pieczy zastępczej.

Z analizy załączonych tabel wynika, że zbyt mało dzieci powraca pod opiekę rodziców naturalnych. Niejednokrotnie dzieci umieszczane w pieczy zastępczej przebywają w niej do pełnoletności lub dłużej. Należy podejmować działania w kierunku pracy z rodziną biologiczną dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. Program zakłada realizację tego celu głównie poprzez pracę z rodziną w formie grupy wsparcia, pomoc psychologiczną, terapeutyczną, prawną, a także poprzez udzielanie pomocy w znalezieniu zatrudnienia i poprawy warunków mieszkaniowych. Ważnym elementem jest tu współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, kuratorami rodzinnymi oraz urzędem pracy. Powrót dzieci pod opiekę rodziców, którzy będą dawać gwarancję na prawidłowe pełnienie ról rodzicielskich, pozwoli na prawidłowe ich funkcjonowanie w społeczeństwie. Nie bez znaczenia jest tu czynnik ekonomiczny. Większa liczba dzieci powracających pod opiekę rodziców biologicznych, przyczyni się do obniżenia kosztów finansowych ponoszonych przez powiat w zakresie konieczności zapewnienia dzieciom opieki i wychowania.

Cel 3: Umożliwienie dzieciom wychowywania się w rodzinie adopcyjnej.

W przypadku stwierdzenia braku możliwości powrotu dziecka do rodziny biologicznej, niezwłocznie powinny zostać podjęte działania w kierunku regulacji sytuacji prawnej dziecka (pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców, ustanowienie opiekuna prawnego dla dziecka) i zgłoszenie dziecka do ośrodka adopcyjnego w celu poszukiwania rodziców gotowych do przysposobienia dziecka. Sprawnie przeprowadzony proces adopcji pozwala na skrócenie pobytu dziecka w opiece zastępczej i daje dziecku możliwość wychowywania się w normalnej rodzinie.

Cel 4: Integracja ze środowiskiem usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.

Osoba pełnoletnia opuszczająca placówkę opiekuńczo – wychowawczą lub rodzinę zastępczą zostaje objęta pomocą, która ma na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem. Odbywa się to poprzez udzielanie pomocy finansowej, ale także pomocy w znalezieniu zatrudnienia i polepszenia warunków mieszkaniowych. Wielu usamodzielnianych wychowanków wymaga wsparcia w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, co dałoby większe możliwości w znalezieniu zatrudnienia. Jednak nie wszyscy mogą to osiągnąć, głównie przez czynniki finansowe. Udzielanie pomocy w tym zakresie powinno odbywać się m.in. poprzez organizowanie bezpłatnych szkoleń i kursów, które dałyby możliwość zdobycia nowych umiejętności bądź nowego zawodu. Nie bez znaczenia byłyby porozumienia zawierane z urzędem pracy lub pracodawcami, które także dałyby możliwość podniesienia kwalifikacji i znalezienia zatrudnienia.

Ważnym elementem w procesie usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej jest umożliwienie uzyskania własnego mieszkania. Jest to bardzo trudne, zwłaszcza, że potrzeby w tym zakresie są bardzo duże. Niejednokrotnie, po opuszczeniu rodziny

zastępczej lub placówki, wychowanek nie może powrócić do miejsca zamieszkania przed umieszczeniem w pieczy zastępczej. Uzyskanie lokalu mieszkalnego z zasobów gmin jest bardzo trudne, gdyż gminy, zwłaszcza wiejskie, nie posiadają wystarczającej liczby lokali komunalnych. Dlatego konieczne jest utworzenie mieszkań chronionych, w których osoby usamodzielniane mogłyby zamieszkać do czasu uzyskania własnego mieszkania. Usamodzielniani wychowankowie, korzystający z mieszkania chronionego, poza tym, że mają zapewnione schronienie, uczą się także gospodarowania środkami finansowymi, samodzielności i współżycia w grupie sąsiedzkiej.

Cel 5: Doskonalenie umiejętności pracy z rodziną i dzieckiem poprzez szkolenia, kursy dla pracowników jednostek samorządowych i organizacji pozarządowych z terenu Powiatu Jaworskiego, pracujących z rodziną i dzieckiem.

Realizacja powyższego celu obywać się będzie poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów, różnego rodzaju spotkań roboczych, zespołów, itp. Działania tego typu przyczynią się do wzrostu poziomu umiejętności osób, które na co dzień pracują z rodziną. Ich rezultatem będzie ponad to zaciśenienie współpracy wymienionych instytucji, co pozwoli na sprawniejsze realizowanie zadań z zakresu pieczy zastępczej.

2. Odbiorcy programu:

1. Dzieci i młodzież wymagająca zapewnienia opieki w formach pieczy zastępczej.
2. Rodziny zastępcze, kandydaci na rodziny zastępcze i pomocowe oraz kandydaci do prowadzenia rodzinnych domów dziecka.
3. Usamodzielniani wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych.
4. Rodziny mające trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji, w tym rodzice biologiczni dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.

3. Realizator:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze jako Organizator pieczy zastępczej na terenie Powiatu Jaworskiego.

4. Partnerzy:

1. Samorządy lokalne.
2. Ośrodki pomocy społecznej.
3. Placówki opiekuńczo – wychowawcze.
4. Jednostki samorządowe: szkoły, PUP.
5. Sąd i kuratorzy oraz Policja.
6. Organizacje pozarządowe.
7. Parafie i Kościoły.
8. Lokalne media.

5. **Oczekiwane efekty:**

1. Zwiększenie liczby rodzin zastępczych, przede wszystkim niezawodowych i zawodowych.
2. Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodzin; samodzielne rozwiązywanie problemów.
3. Zaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa i stabilizacji dzieci i młodzieży.
4. Odbudowanie więzi rodzinnych; wzrost poczucia odpowiedzialności rodziców za własne dzieci.
5. Życiowe usamodzielnienie i integracja ze środowiskiem usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.
6. Zwiększenie liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych.
7. Stopniowe zmniejszanie liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.
8. Wzrost jakości opieki i wychowania w rodzinach zastępczych.
9. Przełamanie negatywnych stereotypów na temat rodzinnej opieki zastępczej.
10. Obniżenie kosztów opieki i wychowania dzieci i młodzieży.
11. Uwrażliwienia lokalnej społeczności na problemy rodzin i dzieci.

6. **Źródła finansowania:**

1. Budżet powiatu.
2. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego.
3. Środki z budżetu państwa na zadania celowe i zlecone.
4. Środki pochodzące z projektów konkursowych.
5. Pozyskiwanie środków od organizacji pozarządowych.
6. Sponsorzy.

7. **Podstawa prawna:**

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r., Nr 149, poz. 887 ze zm.).

IV. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH

Ustalenie limitu rodzin zastępczych zawodowych uwarunkowane jest art. 180 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2012 - 2014 został określony na podstawie wysokości środków zaplanowanych na finansowanie wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych w budżecie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze na rok 2012 r. oraz danych przedstawionych powyżej, przede wszystkim dotyczących pozyskiwania nowych rodzin.

Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych obejmuje następujące rodziny:

1) rodziny zastępcze zawodowe już istniejące, które już sprawują opiekę nad dziećmi,
2) rodziny zastępcze zawodowe „nowe", w których planowane jest umieszczanie dzieci.

Limit rodzin zastępczych zawodowych		
Rok 2012	**Rok 2013**	**Rok 2014**
5 rodzin w tym: - 2 rodziny już funkcjonujące, - 3 rodziny, które po raz pierwszy przyjmą pod opiekę dzieci	**6 rodzin** w tym: - 5 rodzin już funkcjonujących, - 1 rodzina , która po raz pierwszy przyjmie pod opiekę dzieci	**7 rodzin** w tym: - 6 rodzin już funkcjonujących, - 1 rodzina, która po raz pierwszy przyjmie pod opiekę dzieci
Planowana liczba dzieci umieszczonych w rodzinach		
15	**18**	**21**

V. HARMONOGRAM REALIZACJI CELÓW.

Rodzaj zadania	Sposób wykonania	Realizator	Termin realizacji
1. Rozwój i doskonalenie systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem przebywającym poza naturalnym środowiskiem rodzinnym.	1. Utworzenie zespołu ds. pieczy zastępczej w strukturach organizacyjnych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze.	Zarząd Powiatu Jaworskiego Dyrektor PCPR w Jaworze	Luty 2012 r.
	2. Organizacja i rozwój rodzinnej opieki zastępczej: 1) prowadzenie akcji informacyjnej o formach rodzicielstwa zastępczego; uświadomienie społeczeństwa na temat rodzinnych form opieki zastępczej: - opracowanie i rozpowszechnianie ulotek informacyjnych, plakatów, bilbordów, artykuły prasowe, audycje radiowe i w lokalnej telewizji, - współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmujących się propagowaniem rodzinnej opieki zastępczej, - budowanie w społeczeństwie lokalnym pozytywnego wizerunku rodzinnych form opieki nad dzieckiem.	Zespół ds. pieczy zastępczej w PCPR w Jaworze	Na bieżąco

	2) organizacja i przeprowadzanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodzin pomocowych oraz do prowadzenia rodzinnych domów dziecka: - prowadzenie naboru dla kandydatów i ich kwalifikacja, - prowadzenie szkoleń dla kandydatów na opiekunów zastępczych, - wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych oraz opinii o spełnianiu warunków przez kandydatów na opiekunów zastępczych. 3) podnoszenie kwalifikacji i umiejętności opiekuńczo wychowawczych funkcjonujących rodzin zastępczych poprzez organizowanie szkoleń dokształcających, 4) zapewnienie wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą: - prowadzenie grupy wsparcia dla rodzin zastępczych, - prowadzenie poradnictwa psychologicznego dla rodzin zastępczych mającego na celu wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu, - prowadzenie poradnictwa i terapii dla dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opieki, - udzielanie pomocy prawnej rodzinom zastępczym, - organizowanie pomocy wolontariuszy, do opieki nad dziećmi,		

	- tworzenie rodzin pomocowych, - umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej rozwijanie różnego rodzaju zdolności i rozwijanie ich zainteresowań poprzez umożliwienie dzieciom korzystania z zajęć dodatkowych lub organizację takich zajęć, - organizowanie dla dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej korzystania z wypoczynku wakacyjnego.		
	3. Zapewnienie środków finansowych na utrzymanie dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej na terenie Powiatu Jaworskiego oraz na terenie innych powiatów (na podstawie porozumień).	Zarząd Powiatu	Na bieżąco
	4. Zapewnienie dzieciom opieki w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, w przypadku braku rodzinnych form opieki poprzez prowadzenie placówek przez powiat lub zlecanie realizacji zadań z zakresu prowadzenia placówek organizacjom pozarządowym, które działają na rzecz wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub w zakresie pomocy społecznej.	Zarząd Powiatu	Na bieżąco
	5. Zapewnienie środków finansowych na funkcjonowanie placówek oraz na utrzymanie dzieci wymagających opieki w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie Powiatu Jaworskiego oraz na terenie innych powiatów (na podstawie zawieranych porozumień).	Zarząd Powiatu	Na bieżąco

2. Umożliwienie dzieciom powrotu do rodziny naturalnej – praca z rodzicami dzieci umieszczonymi w pieczy zastępczej	1. Powołanie zespołu ds. oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej; ustalanie na ile możliwy jest powrót dzieci pod opiekę rodziców. 2. Udzielanie wsparcia i pomocy rodzicom dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej: - prowadzenie grupy wsparcia dla rodziców dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, - prowadzenie poradnictwa psychologicznego i prawnego, - prowadzenie szkoleń i warsztatów dla rodziców biologicznych, - pomoc w unormowaniu sytuacji dochodowej i mieszkaniowej.	Dyrektor PCPR w Jaworze Zespół ds. pieczy zastępczej w PCPR w Jaworze	Styczeń 2012 Na bieżąco
3. Umożliwienie dzieciom wychowywania się w rodzinie adopcyjnej.	Regulowanie sytuacji prawnej dziecka, w przypadku braku możliwości powrotu dziecka do rodziny biologicznej (wnioski do sądu rodzinnego). Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną w celu podjęcia działań zmierzających do umieszczenia dzieci w rodzinach adopcyjnych.	Zespół ds. pieczy zastępczej w PCPR w Jaworze	Na bieżąco

4. Integracja ze środowiskiem usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.	1. Organizowanie wsparcia dla osób usamodzielnianych wychowanków opuszczających pieczę zastępczą: - pomoc w opracowaniu i realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia, - udzielania wsparcia psychologicznego oraz pomocy prawnej, - udzielanie pomocy pieniężnej dla usamodzielnianych wychowanków, - pomoc w uzyskaniu przez usamodzielnianych wychowanków przysługujących im świadczeń pieniężnych.	Zespół ds. pieczy zastępczej w PCPR w Jaworze	Na bieżąco
	2. Umożliwienie osobom usamodzielnianym podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz kompetencji społecznych poprzez realizację projektów skierowanych do osób usamodzielnianych.	PCPR w Jaworze Zespół ds. pieczy zastępczej w PCPR w Jaworze	Na bieżąco
	3. Prowadzenie mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.	PCPR w Jaworze Zespół ds. pieczy zastępczej w PCPR w Jaworze	Na bieżąco

5. Doskonalenie umiejętności pracy z rodziną i dzieckiem poprzez szkolenia, kursy dla pracowników jednostek samorządowych i organizacji pozarządowych z terenu Powiatu Jaworskiego.	Organizowanie szkoleń, warsztatów, różnego rodzaju spotkań roboczych dla pracowników ośrodków pomocy społecznej, w tym asystentów rodzin, kuratorów rodzinnych, pracowników placówek opiekuńczo – wychowawczych, placówek oświatowych, policji, organizacji pozarządowych	Zespół ds. pieczy zastępczej w PCPR w Jaworze	Na bieżąco

VI. ZAKOŃCZENIE

Rodzina jest najbardziej właściwą instytucją opieki i wychowania. To rodzina powinna w pełni zaspokajać potrzeby biologiczne i psychiczne, to właśnie ona decyduje czy jej członkowie połączeni są silną więzią emocjonalną i czy są w niej przestrzegane wartości, zasady i normy. Środowisko rodzinne jest podstawową komórką życia społecznego, jest miejscem, w którym kształtuje się osobowość, nawyki, postawy, zachowania człowieka. Rodzice i opiekunowie powinni dawać dzieciom przykład pozytywnych zachowań w życiu codziennym jak i w sytuacjach życiowych problemów i przeszkód. Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju powoduje wzrost problemów społecznych. Trudna sytuacja, w której znajduje się rodzina dotyka najbardziej dziecko, bo to właśnie ono najbardziej doświadcza skutków rodzinnego kryzysu.

Realizacja powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej ma pomóc osiągnąć cel, jakim jest rozwój rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w Powiecie Jaworskim. Program wskazuje kierunki działań i priorytety w zakresie rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie na najbliższe trzy lata oraz wpisuje się w realizację zadań wynikających z Powiatowej Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Jaworskiego na lata 2011 - 2020. Monitorowanie niniejszego programu odbywać się będzie na poprzez bieżącą ocenę i analizę realizowanych celów oraz stopnia osiąganych efektów. Harmonogram poszczególnych działań i limity w ramach programu będą corocznie modyfikowane w zależności od potrzeb i możliwości finansowych powiatu w zakresie rozwoju systemu pieczy zastępczej. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, jako organizator pieczy zastępczej, będzie co roku przedstawiało Zarządowi sprawozdanie z realizacji tego Programu.